

۱۳۳۹ معاونت پژوهش

سرشناسه:	حسینی، ابوالحسن، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور:	حکمت عقلانی - وحیانی طبیعیات / ابوالحسن حسینی.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری:	ص. ۳۶۰.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۱۵۴-۵
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	کتابنامه
موضوع:	علوم طبیعی
موضوع:	Physical sciences
موضوع:	فلسفه اسلامی
موضوع:	Islamic philosophy
موضوع:	عقل گرایی -- فلسفه
موضوع:	Rationalism -- Philosophy
رده بندی کنگره:	۱۳۹۶ ح/ص ۸ BBR۵۰۴
رده بندی دیویی:	۱۸۹/۱
شماره کتابشناسی ملی:	۴۵۹۸۹۱۹

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

حکمت عقلانی - وحیانی طبیعیات
مؤلف: ابوالحسن حسینی
ناظر علمی: دکتر علی عباسی
چاپ اول: ۱۳۹۶ ش / ۱۴۳۸ ق
ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۷۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰ نسخه

مراکز پخش

- ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نیش کوچه ۱۸
- تلفن: ۳۷۸۳۹۳۴۶۱۳۴ ۲۵ ۹۸+ دورنگار: داخلی ۱۰۵ - ۳۷۸۳۹۳۰۹ ۲۵ ۹۸+
- ایران، قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ ۲۵ ۹۸+
- ایران، قم، ساختمان ناشران، طبقه سوم، پلاک ۳۰۸. تلفن: ۳۷۸۴۲۴۰۲ ۲۵ ۹۸+

📞 https://telegram.me/pub_almostafa
🌐 <http://www.buy-pub.miu.ac.ir/>

✉ miup@pub.miu.ac.ir
🌐 pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

- مدیر انتشارات: مرتضی محمدعلی نژاد شانی
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: محمدباقر شکری
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی
- صفحه‌آرا: سید محسن عمادی مجد

حکمت عقلانی . و حیانی طبیعیات

مولف:

ابوالحسن حسنی

ناظر علمی:

دکتر علی عباسی

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر
المصطفی ﷺ

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

«جامعه المصطفی رحمته‌الله العالمیة» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی رحمته‌الله «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی رحمته‌الله» را تأسیس کرده است.

در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی رحمته‌الله

پیشگفتار

یکی از برکات پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، التفات دگرباره بشر به دین به عنوان شیوه زندگی نجات‌بخش آدمی و نیز توجه او به معارف و حیانی به ویژه تعالیم متعالی اسلامی به عنوان معرفتی حقیقی بود. بهره‌مندی از تعالیم و حیانی هم‌نشان‌گر سست‌پایگی مسلک‌ها و مکاتب بشری و نظام‌های معرفتی مبتنی بر آن‌ها است و هم تنها راه پیشاروی ملل مسلمان برای تجدید حیات دوباره است.

نگارنده به امکان تبیین عقلانی از معارف و حیانی ایمان دارد و به همین منظور، نظریه‌پردازی و نوآوری پیرامون زیرساخت‌های دانش بشری را ضروری می‌داند و در پی زدودن توهّم عدم کفایت دین از ساحت قدسی دین و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری اقشار تحصیل‌کرده و نسل جوان کشور است. نگارنده در پژوهش‌های خود سه محور اساسی را پی‌گرفته است:

۱. تدوین نظام معرفتی حکمت حق‌نگر. مراد از حکمت حق‌نگر عبارت است از شناخت حق و احکام آن و تمییز آن از باطل و تخلق به حق، به قدر وسع انسانی با تمسک به «عقل و وحی». «عقل و وحی» باید یک

کل درهم تنیده دیده شوند، نه دو ابزار معرفت‌بخش در عرض هم. شناخت حق و تخلق به حق، موجب استکمال نفس می‌شود؛ به حدی که انسان حکیم گردد.

۲. توسعه حکمت حق‌نگر به حوزه‌های مختلف دانش‌های بشری. با این توسعه، حکمت حق‌نگر از مباحثی انتزاعی به مباحثی انضمامی گذر می‌کند و نظام‌های معرفتی لازم برای جریان دادن حق در زندگی انسانی ایجاد می‌شود.

۳. تدوین نظام فقهی جامع. این نظام در پی تبیین نظم شرعی هر گونه ساخت ارادی و امور پیرامون ساخت‌های ارادی است. ساخت ارادی، منحصر به فعل بشر نیست؛ بلکه شامل روابط میان‌فردی ارادی، ساختارهای سازمانی، نظام‌های اجتماعی و موارد دیگر نیز می‌شود.

این تحقیق در راستای محور دوم از دغدغه‌های نگارنده است. وی تحقیق خود را در پنج بخش سامان داده است. بخش اول در باب هویت دانش طبیعیات است. در بخش دوم مبانی هستی‌شناختی طبیعیات بررسی شده است. ویژگی مهم این بخش، استناد فراوان به وحی است. موضوع بخش سوم مبانی معرفت‌شناختی طبیعیات است. مدعیات این بخش بیشتر به فطرت بشری با تحلیلی هماهنگ با معارف وحیانی مستند گشته‌اند. بخش چهارم در مبانی روش‌شناختی طبیعیات مطالعه شده است. روش اصلی در این بخش، توجه به وجدانیات بشر بوده است. در بخش پنجم نسبت طبیعیات با کمال بشری مبتنی بر آموزه‌های وحیانی تحلیل شده است.

در پایان باید از حجة الاسلام دکتر علی عباسی سپاس فراوان داشته باشم که برای نظارت دقیق بر این کار وقت بسیار گذاشتند. بنده با توجه

به تخصص ایشان، هم در علوم حکمی و هم در فیزیک، بهره زیادی از راهنمایی‌های ایشان بردم. ایشان مطالب حقیر را با دقت تمام مطالعه می‌کردند و گاه یک فصل را بیش از دو بار مطالعه کردند و در نهایت نیز یک بار دیگر تمام کار را از نظر گذراندند. با این‌که در برخی موارد، با نظر حقیر موافق نبودند، اما راهنمایی‌های خوبی برای تدوین مناسب آنها داشتند.

هم‌چنین باید از «صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور» تشکر نمایم که هزینه تألیف این کتاب را تأمین کرد. با حمایت مالی این صندوق بود که نگارنده توانست تحقیقات خود را برای تدوین این کتاب به پایان برساند. بر اساس گزارش تامسون رویترز (Thomson Reuters) این صندوق در سال ۱۳۹۵ رتبه اول را در حمایت از پژوهش و تولید علم در کشور داشته است.

ابوالحسن حسنی

دی‌ماه ۱۳۹۵

فهرست

کلیات.....	۱۳
۱. هویت دانش طبیعیات.....	۱۹
تعریف علم (دانش).....	۱۹
تعریف طبیعیات.....	۲۶
۲. مبانی هستی‌شناختی طبیعیات.....	۳۹
ویژگی‌های آفریننده هستی طبیعت.....	۳۹
۱. خالقیت.....	۳۹
۲. ربوبیت.....	۴۷
هستی‌شناسی طبیعت.....	۴۹
۱. مرتبه وجودی طبیعت.....	۴۹
۲. آیت بودن عالم طبیعت برای اسماء الحسنی.....	۵۱
۳. نظام‌مندی طبیعت.....	۵۹
الف) مفهوم نظام‌مندی.....	۵۹
ب) کارکرد اساسی طبیعت.....	۶۰
ج) ارتباط اجزای طبیعت با هم.....	۷۱
د) تقدیری بودن نظام آفرینش (قانون‌مندی طبیعت تحت نظام تقدیر).....	۸۲
ه) علیت در طبیعت.....	۸۶
۴. زیبایی نظام طبیعت.....	۹۱

۵. نسبت طبیعت با ماورای طبیعت ۱۰۱
۳. مبادی معرفت‌شناختی طبیعیات ۱۱۳
- امکان درک حقیقت ۱۱۳
۱. تبیین مدعای واقع‌گرا ۱۱۳
۲. نقد شکاکیت ۱۱۵
۳. نقد نسبی‌انگاری ۱۱۹
- ادراک حسی ۱۲۴
۱. چیستی ادراک ۱۲۴
۲. ماهیت ادراک حسی و موضوع آن ۱۲۵
۳. اعتبار ادراکات حسی ۱۳۰
- ادراک تجربی ۱۴۲
۱. تعریف تجربه ۱۴۲
۲. مفاهیم تجربی ۱۴۹
- الف) فراگیری مفاهیم تجربی ۱۴۹
- ب) منشأ انتزاع مفاهیم تجربی ۱۶۱
۳. گزاره تجربی ۱۷۵
- الف) چیستی گزاره و تقسیمات آن ۱۷۵
- ب) اقسام گزاره‌های فراگیر ۱۸۰
- ج) تجربه فراگیر ۱۹۱
- حدس و اعتبار آن ۱۹۷
- معرفت بدیهی یا پایه در طبیعیات ۲۰۶
۱. مفهوم بداهت ۲۰۶
۲. معیار بداهت یا پایه بودن ۲۱۰
۳. انواع صور ذهنی پایه ۲۲۰
- مفهوم اعتبار نظریه‌های طبیعی و امکان تحقیق در آن ۲۲۶
۱. واقع‌نمایی نظریه‌ها در طبیعیات ۲۲۶
۲. نگاهی به نظریه‌های موجود در ملاک اعتبار نظریه‌های طبیعی ۲۳۴
۳. اعتبار منظری علم ۲۴۵

۲۵۷.....	۴. مبادی روش شناختی طبیعیات.....
۲۵۷.....	ساخت الگوی مفهومی برای تبیین طبیعت.....
۲۷۲.....	ساده سازی واقعیت در نظریات طبیعی.....
۲۷۹.....	استقراء.....
۲۹۸.....	الگوسازی (استدلال به فرد بالذات).....
۳۰۵.....	تعمیم بر اساس هم ریختی.....
۳۰۹.....	معیار ابطال نظریه در طبیعیات.....
۳۱۴.....	امکان نظام های اصل موضوعی در طبیعیات.....
۳۱۹.....	۵. طبیعیات و کمال انسانی.....
۳۱۹.....	طبیعیات و تسخیر طبیعت.....
۳۲۳.....	اخلاق و پژوهش های طبیعی.....
۳۳۴.....	طبیعیات و کمال معرفتی.....
۳۴۳.....	کتابنامه.....